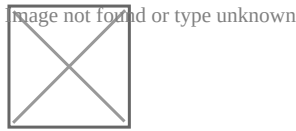

Η ενεργειακή πολιτική της Ρωσίας (Στασινόπουλος Σπυρίδων, ΜΑ Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών)

/ [Πεμπτούσία](#)

4.1 Ιστορική εξέλιξη ενεργειακής πολιτικής Ρωσίας

Η Ρωσία αποτελεί τον μεγαλύτερο κάτοχο αποθεμάτων φυσικού αερίου στον κόσμο και μια από τις μεγαλύτερες πετρελαιο-παραγωγικές χώρες που μαζί με την Σαουδική Αραβία τροφοδοτούν το 1/3 του πετρελαίου της Ευρώπης. Ο παράγοντας “Ενέργεια” και κυρίως τα πλούσια ενεργειακά αποθέματα της Ρωσίας αποτέλεσαν τον βασικό πυλώνα της συνεχούς οικονομικής προόδου. Όχι μόνο στη βάση ενός επαρκούς εφοδιασμού της ίδιας της χώρας για χάριν των Ρώσων πολιτών αλλά και στο εμπόριο της παραγόμενης ενέργειας που χρησιμοποιήθηκε και χρησιμοποιείται διαρκώς, ως εργαλείο εξωτερικής πολιτικής κυρίως από το 2000, όταν ανήλθε στην Εξουσία ο Βλαντιμίρ Πούτιν.

Κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, η ΕΣΣΔ λειτούργησε με ξεκάθαρη κρατικο-κεντρική προσέγγιση σε όλα τα επίπεδα πολιτικής, με τον έλεγχο των παραγωγικών συντελεστών και κυρίως της ισχυρής βιομηχανίας, με την βούληση σταθεροποίησης της κοινωνίας και των διαφορετικών εθνοτήτων κάτω από μία εξουσία, το κράτος. Η ΕΣΣΔ όντας μια αγροτική οικονομία, στήριξε διαχρονικά την οικονομική της ανάπτυξη, στις εξαγωγές φυσικού αερίου και πετρελαίου. [40]Είναι χαρακτηριστικό, πως στις αρχές του κομμουνιστικού κράτους της ΕΣΣΔ, δεκαετία 1920, το 14% των συνολικών εξαγωγών ήταν εξαγωγές πετρελαίου και σχεδόν 30 χρόνια μετά, την δεκαετία του 1950, το ποσοστό αυτό ανήλθε στο 50 %, κάτι που αποτελεί δείγμα της πολιτικής που ακολούθησε η ΕΣΣΔ. Τα έσοδα από τις εξαγωγές φυσικού αερίου και πετρελαίου χρησιμοποιήθηκαν για την ανοικοδόμηση και υποστήριξη της βιομηχανίας και κυρίως της στρατιωτικής.

Ταυτόχρονα κατά την διάρκεια του Ψυχρού πολέμου η ανάγκη για αύξηση των πυρηνικών εξοπλισμών στα πλαίσια ενός διαρκούς αγώνα ανάμεσα στα δύο μέρη (ΗΠΑ-ΕΣΣΔ), οδήγησε το κράτος σε ενισχυμένη χρηματοδότηση για προγράμματα πυρηνικής ενέργειας. Η κινητήριος δύναμη της Ρωσικής οικονομίας εξελίχθηκε ο σύγχρονος ενεργειακός παράγοντας σε σύγκριση με το παρελθόν, όπου η αγροτική δραστηριότητα και η στρατιωτική και βαριά βιομηχανία είχαν την πρωτοκαθεδρία. [41]Είναι χαρακτηριστικό πως τις δεκαετίες 1950 και 1960 στη Ρωσία πραγματοποιήθηκε διπλάσια παραγωγή πετρελαίου, καθιστώντας την ΕΣΣΔ την δεύτερη μεγαλύτερη πετρελαιο-παραγωγική χώρα παγκοσμίως. Η μαζική

εξόρυξη πετρελαίου τόσο για τις εγχώριες ανάγκες αλλά κυρίως προς εξαγωγή συνοδεύτηκε από την ικανότητα η Ρωσία να διατηρεί σε χαμηλά επίπεδα τα κόστη εργασίας και σταδιακά να γίνεται πιο ανταγωνιστική στις τιμές σε σύγκριση με το αντίπαλο δέος που ήταν χώρες της Μέσης Ανατολής.

Η στρατηγική που ακολούθησε η Ρωσία εκείνη την περίοδο, που ονομάστηκε και [42]«Soviet Economic Offence» είχε και πολιτική στοχοθεσία. Η διεύρυνση του δικτύου εξαγωγής πετρελαίου είχε ως μακροπρόθεσμο στόχο την ισχυροποίηση της χώρας στην περιφέρεια και την αύξηση της επιρροής της σε χώρες της Δύσης.[43] Υπό το φάσμα των πετρελαϊκών κρίσεων στην Μέση Ανατολή, την δεκαετία του 1970 ο Μπρέζνιεφ, ο τότε ηγέτης της ΕΣΣΔ, χρησιμοποίησε τις υψηλές παγκόσμιες τιμές σαν αιτία να ανεβάσει τις τιμές στην Ανατολική Ευρώπη, όπου κυριαρχούσε η σοβιετική οικονομία. Η στρατηγική που ακολούθησε σχετιζόταν με το επίπεδο τιμών διεθνώς και κατάφερνε όσο διαρκούσε αυτή η κρίση να επωφελείται με έσοδα που μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980 ήταν σημαντικά για την σοβιετική οικονομία. Τότε η προτίμηση στο πετρέλαιο της Μέσης Ανατολής λόγω της πτώσης των τιμών έφερε σε δύσκολη θέση την ΕΣΣΔ, που λίγα χρόνια αργότερα λόγω των διεθνών εξελίξεων, οδήγησε στο τέλος της το 1991. Παρ'όλα αυτά όλο αυτό το διάστημα η ΕΣΣΔ είχε επενδύσει στην κατασκευή των υποδομών ώστε μορφές ενέργειας όπως πετρέλαιο, φυσικό αέριο και ηλεκτρισμός να αποτελέσουν μια σημαντική παρακαταθήκη για την οικονομία της χώρας όπως φαίνεται σήμερα.

Η νεοσύστατη Ρωσική Ομοσπονδία, σε μια ιστορική μετάβαση έπρεπε να βρει τις διόδους μιας οικονομικής και πολιτικής ανάταξης. Η προφανής και ριζοσπαστική αλλαγή σε σχέση με το παρελθόν έχει να κάνει με φιλελεύθερη προσέγγιση και της οικονομικής δραστηριότητας, όπου ο απόλυτος έλεγχος των οικονομικών και παραγωγικών συντελεστών από το κράτος έδωσε την θέση του στην ιδιωτική πρωτοβουλία και τις επενδύσεις. Βασικό πρόβλημα αποτέλεσε η αδυναμία να ενσωματώσει νέες τεχνολογίες και πρακτικές άμεσα, γεγονός σχετικά δικαιολογημένο λόγω της άμεσης πολιτικής και όχι μόνο αλλαγής. Η δεκαετία του 1990 αποτέλεσε μια μεταβατική περίοδο σε όλα τα επίπεδα. Ήταν η δεκαετία που σε επίσημο επίπεδο παρουσιάζεται η ενεργειακή πολιτική με μακροπρόθεσμη προοπτική. Η ιδέα για την διαμόρφωση της ενεργειακής πολιτικής της χώρας έγινε αποδεκτή από την Ρωσική Κυβέρνηση το 1992. Την δεκαετία του 1990 η ιδιωτική πρωτοβουλία κυριάρχησε, όπως φαίνεται και από το γεγονός πως οι εταιρείες παραγωγής πετρελαίου ανήκαν σε επιχειρηματίες και lobby ολίγων. [44]Τον Δεκέμβριο του 1994, το σχέδιο δράσης με τίτλο Energy Strategy of Russia (Major Provisions) έγινε αποδεκτό από την Ρωσική κυβέρνηση και εφαρμόστηκε με πράξη του πρωθυπουργού στις 7 Μαΐου 1995 και ψήφισμα της κυβέρνησης στις 13

Οκτωβρίου 1995, αποτέλεσε την πρώτη επίσημη μορφή πλάνου ενεργειακής πολιτικής μετά την σοβιετική εποχή. Ο χρονικός ορίζοντας που τέθηκε αφορούσε μέτρα και πολιτικές μέχρι το 2010. Βέβαια η πολιτική άλλαξε άρδην με την εκλογή του Βλαντιμίρ Πούτιν.

Η περίοδος Πούτιν είναι σίγουρο με βάση και τα στοιχεία αλλά και την θέση της Ρωσίας στο διεθνές σκηνικό, πως ώθησε την Ρωσία σε ταχύτερη ανάπτυξη, δίνοντας βάση πρωτίστως σε διαφορετικά πεδία συγκριτικά με το παρελθόν. [45]Από το 2000, η Ρωσία επικεντρώθηκε στην εξαγωγή πρώτων υλών και ιδιαίτερα ενέργειας (φυσικό αέριο), ξυλεία, ορυκτά και πολύτιμα μέταλλα. Η ενεργειακή βιομηχανία αναπτύσσεται υπό κρατικό άμεσο έλεγχο και η ρωσική οικονομία σταθεροποιείται επωφελούμενη από τη σταθερή άνοδο των τιμών του πετρελαίου κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 2000. Ο τρόπος που συμμετέχει το κράτος στην παραγωγή και εμπορία του φυσικού αερίου και του πετρελαίου, αποτελεί την ειδοποιό διαφορά στο ζήτημα αυτό.[46] Οι μεγάλες εταιρείες παραγωγής πετρελαίου και φυσικού αερίου ουσιαστικά βρέθηκαν υπό τον κρατικό έλεγχο κάτι που είχε ως στόχο την αύξηση της παραγωγής και των εσόδων. Ουσιαστικά το κράτος κατάφερε να εθνικοποιήσει τις εταιρείες ενέργειας, συγκεντρώνοντας την παραγωγή των κύριων μορφών ενέργειας σε τρεις εταιρείες. [47]Gazprom, Rosneft, Transneft. Στην πορεία της εργασίας, υπάρχει ειδική αναφορά στην λειτουργία και τον ρόλο των εταιρειών στην ενεργειακή πολιτική της Ρωσίας στα τελευταία 15 χρόνια περίπου, που στην εξουσία βρίσκεται ο Πούτιν.

Εκμεταλλεζόμενη την πλούσια επάρκειά της σε φυσικό αέριο και πετρέλαιο και την σταθερότητα των υψηλών τιμών παγκοσμίως, η Ρωσία βγήκε απόλυτα κερδισμένη. Η τεράστια εξάρτηση των Ευρωπαϊκών χωρών από τα ενεργειακά αποθέματα του Ρωσικού εδάφους, οδηγεί τις χώρες σε αδυναμία εύρεσης αποτελεσματικών εναλλακτικών λύσεων με αποτέλεσμα την προσκόλληση στην ενεργειακή παραγωγή της Ρωσίας. Η σύνδεση με χώρες, εκτός από το εμπόριο ενέργειας σχετίζεται και με την κατασκευή υποδομών και αγωγών για την αποθήκευση και μεταφορά της ενέργειας. Επιπλέον ισχυρές Ευρωπαϊκές χώρες όπως η Γερμανία και η Ιταλία επιδιώκουν την σύνδεση αυτή τόσο στη βάση εύρεσης ευκαιρίας για απόκτηση τεχνογνωσίας όσο και στην προώθηση επενδύσεων σε ρωσικό έδαφος.

Στην «πυραμίδα» της διάδρασης μεταξύ της Ρωσίας και των εμπορικών της εταίρων είναι το φυσικό αέριο. Για παράδειγμα το 2014 περίπου το 70% των εξαγωγών πετρελαίου και το 90% εκείνων του φυσικού αερίου της Ρωσίας διοχετεύθηκαν στην ευρωπαϊκή αγορά. Γίνεται εύκολα αντιληπτή η κρισιμότητα των σχέσεων ΕΕ-Ρωσίας, οι οποίες έχουν δοκιμαστεί και

συνεχίζονται να δοκιμάζονται όπως στις κρίσεις με την Ουκρανία το 2009 και το 2014. Παρόλα αυτά η σημασία στο να παραμείνουν οι σχέσεις των δύο πλευρών σταθερές είναι μεγάλη. [48]Ενδεικτικά είναι τα παρακάτω στοιχεία: Η Ρωσία προμηθεύει το 100% του φυσικού αερίου στην Εσθονία, τη Λιθουανία, τη Λετονία, τη Βουλγαρία, τη Σουηδία και τη Φινλανδία, το 80,5% στην Τσεχία, το 63,3% στη Σλοβακία, το 57,4% στη Σλοβενία, το 54,8% στην Ελλάδα, το 54,2% στην Πολωνία, το 52,2% στην Αυστρία, το 49,5 στην Ουγγαρία, το 43,2% στο Βέλγιο, το 39,9% στη Γερμανία, το 37,1% στην Κροατία, το 27,9% στο Λουξεμβούργο, το 24,2% στη Ρουμανία, το 19,8% στην Ιταλία, το 17,2% στη Γαλλία και το 5,8% στην Ολλανδία. Βέβαια οι μεγάλες χώρες που συνάμα είναι και μεγάλες αγορές έχουν σημαίνοντα ρόλο στις σχέσεις με την Ρωσία.

(συνεχίζεται)

- [40] Lauren Goodrich and Marc Lanthemann, *The Past, Present and Future of Russian Energy Strategy* , Stratfor February 2013
- [41] Alexander Gusev, *Energy Relations Between EU-Russia: content, problems, prospects*, Hautes Etudes Internationales, University of Nice, p.p 5-8, 2008
- [42] Lauren Goodrich and Marc Lanthemann, *The Past, Present and Future of Russian Energy Strategy* , Stratfor February 2013
- [43] Kari Liuheto *Energy in Russia's foreign policy* , Turku School of Economics Pan-European Institute, p.p 2-6 ,October 2010
- [44] Michael Frendholm(2005) , *A New Energy Policy for Russia- Implementation Experience* , Conflict Studies Research Centre, Defence Academy of the United Kingdom ,p.p 2-4, 2007
- [45] John Lough , *Russian's Energy Diplomacy* , Chatham House, p.p 3-5, May 2011
- [46] Pavel Baev, "Russia's Happiness in Multiple Pipelines", *Central Asia Caucasus Analyst* ,16 June 2004.
- [47] websites of these companies, www.gazprom.ru; www.transneft.ru; and www.rao-ees.ru
- [48] IEA (International Energy Agency) , Statista.com